

RAJASTHAN PUBLIC SERVICE COMMISSION, AJMER

SYLLABUS OF COMPETITIVE EXAMINATION FOR THE POST OF SENIOR TEACHER SECONDARY EDUCATION DEPARTMENT

PUNJABI

PAPER- II

(ਓ) ਸੈਕੰਡਰੀ ਅਤੇ ਸੀਨੀਅਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਪੱਧਰ

1. ਭਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ

ਭਾਸ਼ਾ: ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ

ਪੰਜਾਬੀ ਦੀਆਂ ਉਪਭਾਸ਼ਾਵਾਂ: ਮਾਝੀ, ਮਲਵਈ, ਦੁਆਬੀ, ਪੁਆਧੀ:

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ, ਖੇਤਰ, ਤੁਲਨਾਤਮਕ ਅਧਿਐਨ

2. ਧੁਨੀ ਬੋਧ

ਧੁਨੀ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ-ਧੁਨੀਆਂ, ਪੰਜਾਬੀ ਸਵਰ ਤੇ ਵਿਅੰਜਨ ਧੁਨੀਆਂ: ਪਛਾਣ ਅਤੇ ਵਰਗੀਕਰਨ

3. ਲਿਪੀ ਬੋਧ

ਲਿਪੀ, ਗੁਰਮੁਖੀ ਲਿਪੀ ਅਤੇ ਵਰਨਮਾਲਾ

ਗੁਰਮੁਖੀ ਦੀਆਂ ਲਗਾਂ-ਮਾਤਰਾਂ, ਲਗਾਖਰ, ਸੰਯੁਕਤ ਅੱਖਰ: ਸਰੂਪ ਤੇ ਵਰਤੋਂ ਨੇਮ

4. ਸ਼ਬਦ ਬੋਧ (ਪਰਿਭਾਸ਼ਕ ਤੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਧਿਐਨ)

(ਓ) ਸ਼ਬਦ-ਭੇਦ (ਸ਼ਬਦ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ) –

ਨਾਂਵ, ਪੜਨਾਂਵ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ, ਕਿਰਿਆ, ਕਿਰਿਆ-ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ, ਸੰਬੰਧਕ, ਯੋਜਕ, ਵਿਸਮਕ

(ਅ) ਸ਼ਬਦ ਰਚਨਾ - ਮੂਲ ਸ਼ਬਦ, ਸਮਾਸੀ ਸ਼ਬਦ, ਉਤਪੰਨ ਸ਼ਬਦ (ਅਗੇਤਰ-ਪਿਛੇਤਰ)

(ੲ) ਵਿਆਕਰਨਕ ਇਕਾਈਆਂ - ਲਿੰਗ, ਵਚਨ, ਕਾਰਕ, ਕਾਲ

5. ਵਾਕ ਬੋਧ

ਉਦੇਸ਼, ਵਿਧੇਅ, ਵਾਕ-ਵਿਉਂਤ, ਵਾਕੰਸ਼, ਉਪਵਾਕ, ਵਾਕ-ਬਣਤਰ, ਵਾਕ-ਵੰਡ

6. ਅਰਥ ਬੋਧ

ਬਹੁ-ਅਰਥਕ ਸ਼ਬਦ, ਸਮਾਨਾਰਥਕ ਸ਼ਬਦ, ਵਿਰੋਧੀ ਸ਼ਬਦ, ਬਹੁਤੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਇਕ ਸ਼ਬਦ

7. ਅਣਡਿੱਠਾ ਪੈਰਾ (ਕਾਵਿ ਅਤੇ ਵਾਰਤਕ): ਸਿਰਲੇਖ, ਵਿਸ਼ਾ-ਵਸਤੂ ਬੋਧ, ਭਾਵਾਰਥ ਅਤੇ ਸ਼ਬਦਾਰਥ ਸੰਬੰਧੀ

ਜਾਣਕਾਰੀ ਭਰਪੂਰ ਪ੍ਰਸ਼ਨ

8. ਵਿਸ਼ਰਾਮ-ਚਿੰਨ੍ਹ

9. ਅਖਾਣ ਅਤੇ ਮੁਹਾਵਰੇ

10. ਰਸ: ਨੌਂ ਰਸ: ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ, ਲੱਛਣ, ਪ੍ਰਕਾਰ, ਉਦਾਹਰਨ

11. ਛੰਦ: ਦੋਹਿਰਾ, ਚੌਪਈ, ਕੋਰੜਾ, ਕਬਿੱਤ, ਦਵਈਆ, ਬੈਂਤ: ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ, ਲੱਛਣ, ਪ੍ਰਕਾਰ, ਉਦਾਹਰਨ

12. ਅਲੰਕਾਰ: ਉਪਮਾ, ਅਤਿਕਥਨੀ, ਅਨੁਪ੍ਰਾਸ, ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ: ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ, ਲੱਛਣ, ਪ੍ਰਕਾਰ, ਉਦਾਹਰਨ

13. ਸਾਹਿਤ ਰੂਪ: ਕਾਫੀ, ਵਾਰ, ਕਿੱਸਾ, ਕਵਿਤਾ, ਗੀਤ, ਗਜ਼ਲ, ਨਾਟਕ, ਇਕਾਂਗੀ, ਨਾਵਲ, ਨਿੱਕੀ

ਕਹਾਣੀ, ਜੀਵਨੀ, ਸਫ਼ਰਨਾਮਾ ਅਤੇ ਰੇਖਾ-ਚਿਤਰ: ਅਰਥ, ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਤੱਤ

14. ਲੋਕ ਸਾਹਿਤ ਰੂਪ: ਲੋਰੀ, ਸੁਹਾਗ, ਘੋੜੀ, ਸਿੱਠਣੀ, ਅਲਾਹੁਣੀ, ਟੱਪਾ, ਬੁਝਾਰਤ: ਸਰੂਪ ਅਤੇ ਵੰਨਗੀਆਂ

15. ਪੰਜਾਬੀ ਸਭਿਆਚਾਰ: ਮੇਲੇ-ਤਿਉਹਾਰ, ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕ ਨਾਚ, ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕ ਖੇਡਾਂ: ਸਰੂਪ ਅਤੇ ਵੰਨਗੀਆਂ

16. ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕ ਕਹਾਣੀ: ਨੀਤੀ-ਕਥਾਵਾਂ, ਪਰੀ-ਕਥਾਵਾਂ, ਦੰਦ ਕਥਾਵਾਂ: ਸਰੂਪ ਅਤੇ ਵੰਨਗੀਆਂ

(ਅ) ਗ੍ਰੈਜੂਏਸ਼ਨ ਪੱਧਰ

(I) ਆਦਿ ਅਤੇ ਮਧਕਾਲੀਨ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ

1. ਬਾਣੀਕਾਰ (ਗੁਰਮਤਿ ਕਾਵਿ)

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ: ਜਪੁ, ਸਿਧ ਗੋਸਟਿ, ਪਟੀ, ਬਾਬਰ ਬਾਣੀ, ਬਾਰਹ ਮਾਹ ਤੁਖਾਰੀ ਅਤੇ ਵਾਰਾਂ

ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ: ਬਾਵਨ ਅਖਰੀ, ਸੁਖਮਨੀ, ਬਾਰਹ ਮਾਹ ਮਾਂਝ ਅਤੇ ਵਾਰਾਂ

ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ: ਸ਼ਬਦ ਅਤੇ ਸਲੋਕ

2. ਸੂਫੀ ਕਵੀ

ਸ਼ੇਖ ਫਰੀਦ: ਸ਼ਬਦ ਤੇ ਸਲੋਕ

ਸ਼ਾਹ ਹੁਸੈਨ: ਕਾਫੀਆਂ

ਸੁਲਤਾਨ ਬਾਹੂ: ਸੀਹਰਫੀਆਂ

ਮੀਆਂ ਵਜੀਦ: ਸਲੋਕ

ਬੁੱਲ੍ਹੇ ਸ਼ਾਹ: ਕਾਫੀਆਂ

3. ਕਿੱਸਾ ਕਵੀ

ਦਮੋਦਰ: ਹੀਰ

ਪੀਲੂ: ਮਿਰਜ਼ਾ-ਸਾਹਿਬਾਂ

ਵਾਰਿਸ ਸ਼ਾਹ: ਹੀਰ

ਹਾਸ਼ਮ ਸ਼ਾਹ: ਦੋਹੜੇ, ਡਿਉਢ, ਸੱਸੀ-ਪੁੰਨੂੰ

ਕਾਦਰ ਯਾਰ: ਪੂਰਨ ਭਗਤ, ਸੀਹਰਫੀ ਸਰਦਾਰ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਨਲੂਆ

ਫਜ਼ਲ ਸ਼ਾਹ: ਸੋਹਣੀ-ਮਹੀਵਾਲ

4. ਵਾਰ ਤੇ ਜੰਗਨਾਮਾ ਕਵੀ

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ: ਵਾਰਾਂ

ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ: ਚੰਡੀ ਦੀ ਵਾਰ

ਨਜ਼ਾਬਤ: ਵਾਰ ਨਾਦਰ ਸ਼ਾਹ

ਸ਼ਾਹ ਮੁਹੰਮਦ: ਜੰਗਨਾਮਾ ਸਿੰਘਾਂ ਤੇ ਫਰੰਗੀਆਂ

ਪੀਰ ਮੁਹੰਮਦ: ਚੌਠਿਆਂ ਦੀ ਵਾਰ

(II) ਆਧੁਨਿਕ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ

1. ਪੰਜਾਬੀ ਕਵਿਤਾ

ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ, ਧਨੀ ਰਾਮ ਚਾੜ੍ਹਕ, ਪ੍ਰੋ. ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ, ਪ੍ਰੋ. ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ, ਡਾ.

ਹਰਿਭਜਨ ਸਿੰਘ, ਸ਼ਿਵ ਕੁਮਾਰ ਬਟਾਲਵੀ, ਅਵਤਾਰ ਪਾਸ਼, ਸੰਤ ਰਾਮ ਉਦਾਸੀ, ਸੁਰਜੀਤ ਪਾਤਰ,

ਜਸਵੰਤ ਜ਼ਫਰ: ਰਚਨਾਵਾਂ, ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ/ਰੂਪਗਤ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਸਾਹਿਤਕ ਯੋਗਦਾਨ ਅਤੇ

ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ

2. ਪੰਜਾਬੀ ਨਾਵਲ

ਨਾਨਕ ਸਿੰਘ, ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਕੰਵਲ, ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਸੀਤਲ, ਡਾ. ਦਲੀਪ ਕੌਰ ਟਿਵਾਣਾ, ਰਾਮ ਸਰੂਪ ਅਣਖੀ, ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ, ਕਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕੁੱਸਾ: ਰਚਨਾਵਾਂ, ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਗਤ/ਰੂਪਗਤ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ, ਸਾਹਿਤਕ ਯੋਗਦਾਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ

3. ਪੰਜਾਬੀ ਨਿੱਕੀ ਕਹਾਣੀ

ਸੁਜਾਨ ਸਿੰਘ, ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਸੇਖੋਂ, ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਦੁੱਗਲ, ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਧੀਰ, ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਵਿਰਕ, ਅਜੀਤ ਕੌਰ, ਪ੍ਰੇਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ, ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਭੁੱਲਰ: ਰਚਨਾਵਾਂ, ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਗਤ/ ਰੂਪਗਤ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ, ਸਾਹਿਤਕ ਯੋਗਦਾਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ

4. ਪੰਜਾਬੀ ਨਾਟਕ, ਇਕਾਂਗੀ ਤੇ ਰੰਗਮੰਚ

ਈਸ਼ਵਰ ਚੰਦਰ ਨੰਦਾ, ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ, ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਸੇਖੋਂ, ਆਤਮਜੀਤ, ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਔਲਖ, ਗੁਰਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ, ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੇਠੀ, ਸਵਰਾਜਬੀਰ: ਰਚਨਾਵਾਂ, ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਗਤ/ਰੰਗਮੰਚੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ, ਸਾਹਿਤਕ ਯੋਗਦਾਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ

5. ਪੰਜਾਬੀ ਵਾਰਤਕ

(ੳ) ਨਿਬੰਧ-

ਪ੍ਰੋ. ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ, ਪ੍ਰਿੰ. ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ, ਪ੍ਰੋ. ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ, ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਦਿੱਤ ਸਿੰਘ, ਸੋਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵਣਜਾਰਾ ਬੇਦੀ, ਪ੍ਰਿੰ. ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ : ਰਚਨਾਵਾਂ, ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਗਤ/ਵਿਧਾਗਤ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ, ਸਾਹਿਤਕ ਯੋਗਦਾਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ

(ਅ) ਸਫ਼ਰਨਾਮਾ-

ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਕਮਲਾ ਅਕਾਲੀ, ਬਲਰਾਜ ਸਾਹਨੀ, ਮਨਮੋਹਨ ਬਾਵਾ : ਰਚਨਾਵਾਂ, ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਗਤ/ ਵਿਧਾਗਤ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ, ਸਾਹਿਤਕ ਯੋਗਦਾਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ

(ੲ) ਸਵੈ-ਜੀਵਨੀ-

ਨਾਨਕ ਸਿੰਘ (ਮੇਰੀ ਦੁਨੀਆ), ਪ੍ਰਿੰ. ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ (ਆਰਸੀ), ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ (ਰਸੀਦੀ ਟਿਕਟ), ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਸੀਤਲ (ਵੇਖੀ ਮਾਣੀ ਦੁਨੀਆਂ), ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ (ਆਪ ਬੀਤੀ), ਡਾ. ਸਰਦਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜੌਹਲ (ਰੰਗਾਂ ਦੀ ਗਾਗਰ): ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਗਤ/ਵਿਧਾਗਤ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ, ਸਾਹਿਤਕ ਯੋਗਦਾਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ

(III) ਪੰਜਾਬੀ ਸਭਿਆਚਾਰ: ਵਿਲੱਖਣਤਾ, ਪਛਾਣ-ਚਿੰਨ੍ਹ

(IV) ਪੰਜਾਬੀ ਰੀਤਾਂ ਰਸਮਾਂ: ਜਨਮ, ਵਿਆਹ, ਮੌਤ

(V) ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ: ਨਿਕਾਸ, ਵਿਕਾਸ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ

(VI) ਗੁਰਮੁਖੀ ਲਿਪੀ : ਜਨਮ, ਵਿਕਾਸ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ

(ੲ) ਅਧਿਆਪਨ-ਸਿੱਖਣ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਪੱਧਰ

1. ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਅਧਿਆਪਨ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ, ਸੂਤਰ ਅਤੇ ਉਦੇਸ਼
2. ਭਾਸ਼ਾਈ ਕੌਸ਼ਲਾਂ (ਸੁਣਨਾ, ਬੋਲਣਾ, ਪੜ੍ਹਨਾ, ਲਿਖਣਾ) ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ; ਦੇਖਣ-ਸੁਣਨ ਸਾਧਨ ਤੇ ਭਾਸ਼ਾ ਸਿੱਖਿਆ, ਭਾਸ਼ਾ ਸਿੱਖਿਆ ਵਿਚ ਮੁਲਾਂਕਣ ਅਤੇ ਪਾਠ-ਯੋਜਨਾ
3. ਭਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਸਾਹਿਤ ਅਧਿਆਪਨ ਦੀਆਂ ਵਿਧੀਆਂ (ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ)
(ੳ) ਕਵਿਤਾ (ਅ) ਨਾਟਕ ਤੇ ਇਕਾਂਗੀ (ੲ) ਨਾਵਲ ਤੇ ਨਿੱਕੀ ਕਹਾਣੀ
(ਸ) ਨਿਬੰਧ (ਹ) ਸਫ਼ਰਨਾਮਾ (ਕ) ਜੀਵਨੀ ਤੇ ਸਵੈ-ਜੀਵਨੀ
(ਖ) ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਆਕਰਨ
4. ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਅਧਿਆਪਕ, ਪਾਠ-ਪੁਸਤਕ, ਭਾਸ਼ਾ-ਪੁਸਤਕਾਲਾ ਅਤੇ ਭਾਸ਼ਾ-ਪ੍ਰਯੋਗਸ਼ਾਲਾ : ਸਰੂਪ, ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਮਹੱਤਵ

For the competitive examination for the post of Senior Teacher :-

The question paper will carry maximum **300 marks**.

1. Duration of question paper will be **Two Hours Thirty Minutes**.
2. The question paper will carry **150 questions** of multiple choices.
3. Negative marking shall be applicable in the evaluation of answers. For every wrong answer one third of the marks prescribed for that particular question shall be deducted.
4. Paper shall include following subjects :-
 - (i) Knowledge of Secondary and Senior Secondary Standard about relevant subject matter.
 - (ii) Knowledge of Graduation Standard about relevant subject matter.
 - (iii) Teaching Methods of relevant subject.
